

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Mur med pigtråd omkring koncentrationslejr. Læs iøvrigt artiklen side 144.

SVEND AAGE ENGSTRØM

VERMLANDSGADE 34
KØBENHAVN S.

CARL B. CHRISTIANSEN & CO.

Landlystvej 38
Tlf. 75 11 83 - 75 02 89

Vandfast slibepapir -
Slibebånd og sliberondel-
ler til alle formål.

HELGE RASMUSSEN

SLAGTERMESTER
HOLTE

RICHARDT TRANSPORT

NYHAVN 31 - KBH. K.

LARSEN & CHRISTIANSEN
MASKIN- & VÆRKTØJSFABRIK
ØSTER VOLDGADE 24 - KBH. Ø.

FH. JOHN FORBÆCHS EFTF. A/S
ISLANDS PLADS - KBH. K.

BECKMANN & JØRGENSEN A/S
DAMPFÆRGEVEJ 23 - KBH. Ø.

EDVARD STORR A/S
LIVJÆGERGADE 17 - KBH. Ø.

HEDENSTED
TRÆLASHANDEL A/S

A/S NICOLAI OUTZEN
CHRISTIANSFELD

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.
(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været boddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: General Fl. B. Larsen, Rensborg.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark. Fra 1. oktober Frederiksborgvej 109, København NV. TAgA 328.

Den øvrige bestyrelse:

Pastor Aage E. Damtoft, Vesterbro 76, Aalborg.

Bankfuldmægtig Olav Holst, Bengtassevej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag. Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen, Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstoffslunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa, Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8, Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft, de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby, Fyn.

Distriktslæge Børge Næsted, Scoresbysund, Grønland.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade 20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch, Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sideallé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M. F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).

Minerva 1336.

Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl. af Dansk Fagpresseforening), Slagelsegade 9, 2. København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30-18,30).

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund.
Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

Fra 1. oktober er redaktionens adresse: Frederiksborgvej 109, København NV. Taga 328.

INDHOLD

	Side
Stævnet i Fredericia	143
Gennem bomberegning og flammer	144
Erstatningerne i Norge	147
Et uhyre er borte	148
Krystalnatten	151
Bøger	153
Dagbogsblade	155
29. august i Randers	160

Stævnet i Fredericia 10.—11. november

Weekend stævne med chaufførerne, der reddede 6.200 danskere hjem i 1945.

Kammeraternes Hjælpefond indbyder alle kammerater med ledsager til en sammenkomst i Fredericia lørdag den 10. og søndag den 11. november på Teaterbygningen i Fredericia.

Man samles i den store festsal kl. 17 og går til bordene kl. 18.

Serveringen består af sildeanretning, bøf struganof, en pølsemad og en ostesnitte, 2 øl, 2 snaps og kaffe. Prisen bliver 25 kr. incl. betjening.

Morgenkaffen om søndagen koster 4 kr.

Frokosten om søndagen består af 3 stk. pænt smørrebrød, 1 øl, 1 snaps og kaffe. Prisen er incl. betjening 13 kr.

Fra Buchenwaldklubbens side vil

der blive bidraget til underholdningen med nogle indslag i relation til dagens begivenhed.

Man vil således fremvise en mefistisk kikkelse, der i versificeret tekst belyser sit syn på perioden og Hitler. En hæftling vil synge Buchenwaldsangen, og en „Fredens engel“ markerer den genvundne frihed, og alt slutter med Julsgaard Larsens takkeprolog til netop disse gæster.

Der opføres en dramatiseret episode fra Folke Bernadottes bog „Sidste akt“.

Indkvarteringen ordnes gennem kontoret. Priserne for værelser varierer fra 10—12 kr. pr. seng på dobbeltværelser.

INDMELDELSERBLANKET

Undertegnede Adr.

Telefon og min kone (streg over, hvis du kommer alene) ønsker at deltage i hele stævnet, pris kr. 65,00

ønsker kun at deltage i middagen den 10. + efterfølgende fest kr. 35,—

ønsker indkvartering til pers.

ønsker ikke at deltage i frokosten om søndagen

Pris incl. indkvartering, men uden søndagsfrokost kr. 52,—.

Jeg ankommer i egen bil fra og kan medtage yderligere personer, der forpligter sig til at betale benzin (færge) udgifter efter personantal.

Hvis muligt ønsker jeg gerne biltransport på ovennævnte vilkår t/r fra

.....

Underskrift

Blanketten sendes i udfyldt stand til Kammeraternes Hjælpefonds kontor, St. Kannikestræde 10, Kbh. K.

Røde Kors pakketransporter:

Gennem bomberegning og flammer

Hele Nordtyskland var et helvede, men pakketransporten fortsatte ufortrødent for at redde landsmænd i fangenskab. Hver enkelt tur var fyldt med dramatik og livsfare.

I to tidligere artikler har chefen for militærnægterlejren i Gribskov, H. C. R. Funder, fortalt om sine oplevelser som transportleder for pakkeforsendelserne til danske og norske fanger i tyske koncentrationslejre og tugthuse. Her fortsætter han sin dramatiske beretning, og vi bringer endvidere den kolde „officielle“ rapport om „autorejse nr. 36“. En del af de dramatiske begivenheder, som her fremdrages — „uofficielt“ — oplevedes netop på „autorejse nr. 36“, men dramatikken er helt undladt i selve rapporten.

Givet er det, at den kæmpemæssige Røde Kors-indsats var en væsentlig årsag til, at Danmark „kun“ havde 10 pct. faldne blandt de ca. 6.000, der deporteredes til Tyskland. H. C. R. Funder var dengang løjtnant. Han gennemførte ialt godt 70 pakketransporter til danske i tysk fangenskab. Først den „uofficielle“ rapport:

— De tyske toldere var meget skrappede med at kontrollere de pakker, vi bragte til koncentrationslejrene, fortsætter løjtnant Funder sin beretning fra de hektiske dage, da Dansk Røde Kors udøvede sin hidtil største hjælpeindsats for at redde menneskeliv. Hver fjerde pakke skulle kontrolleres og nøje gennemgås. Tolderne pillede selv pakkerne ud, og vi bar dem så ind til kontrol. For ikke at blive udsat for overraskelser af nogen art, gennemførte vi kontrollen på den måde, at vi altid bar de samme fire pakker ind. Det var altså nøjagtig de samme pakker, der blev kontrolleret i mange timer. Vi troede, at vi på en gevaldig snedig måde narrede de tyske toldere.

Men denne historie mangler en slutning. En af de sidste gange, vi kom med pakker, sagde en ældre tysk tolder, som mange gange havde kontrolleret os:

— Nå, herrn Funder. Krigen er snart forbi. Og dermed bliver vi fri for at kontrollere de samme fire pakker de utallige gange, når De kommer!

Jeg blev velsagtens lidt lang i ansigtet. Men jeg sagde ikke mere, og det gjorde han heller ikke.

Endeløse flygtningekoionner.

Mange af vore ture syd på var ubeskrivelige. Som jeg tidligere har nævnt, passerede vi ofte lange flygtningestrømme — tilsyneladende helt uden ende. Ind imellem lå brændende biler, døde heste og døde mennesker. „Tieffligere“ havde gjort indhug i rækkerne. Når vi så de endeløse flygtningekolonner, var vi klar over, at der var meget arbejde endnu for Røde Kors at udrette, selv om det under skulle ske, at krigen sluttede med et heldigt resultat for vore mange landsmænd dernede i fangenskab. Ville det lykkes os at redde dem? Det var det evigt tilbagevendende spørgsmål.

En dag var vi på vej mod Lübeck og skulle derfra mod sydøst. Pludselig standsede vor konvoj. Det var et af de sædvanlige angreb fra tieffligere, og de kunne jo ikke se, at vi var danskere — på vej for at hjælpe koncentrationslejr-, tugthusfanger og krigsfanger. Også vi blev angrebet. Vi var nået frem til en vejspærring ved en skov. En af mine opgaver gik ud på at hente en såret svensk Røde Kors-mand.

Beskuet fra to sider.

Midt under flyverangrebet ramte kuglerne fra luften en tysk værne-magtsbil, der var lastet med ammunition. Ammunitionen sprang i luften, efterhånden som ilden nåede frem. Der lød det ene store brag efter det andet, og granatsplinter fra ammunitionen røg til alle sider. I brøkdelen af et sekund havde vi valget: På den ene side af vejspærringen var vi i dækning for flyverangrebet — på den anden for splinterne fra ammunitionsvognen. Hvad skulle vi vælge? Vi valgte at søge dækning for flyverne. Det viste sig at være et heldigt valg. En del tyskere havde valgt at søge dækning for deres egen eksploderende ammunitionsvogn. Vi fandt dem alle døde et øjeblik senere, da flyverangrebet var overstået. De var gennemhullet af kugler.

Hele Nordtyskland var et helvede.

Vi så på denne tur adskillige brændende vogne. På mange af dem var der syge og sårede. De brændte med. Men vi slap godt igennem!

På en enkelt tur over en strækning på ca. 40 kilometer — det var fra Flensborg til Slesvig — talte vi over 80 biler, der stod i flammer. På det tidspunkt var hele Nordtyskland et helvede. Men vi kom stadig igennem, og fortsat uden tab! Det er helt utroligt at tænke på nu bagefter.

Kravlede op på en bombe.

På vejen syd på passerede vi på en af turene den lille by Merzeburg. Jeg bemærkede dens skønhed — en rigtig hyggelig lille by. Da vi var nået igennem den, opdagede jeg, at vi manglede et par af vore vogne. Jeg gjorde holdt og kravlede op på en forhøjning, hvorfra jeg kunne se langt tilbage. Endelig kom de manglende vogne. Da jeg atter kravlede ned fra forhøjningen, opdagede jeg, at det var en 500 kg's bombe, jeg havde stået på. Hvert øjeblik kunne den eksplodere.

Men det gjorde den altså ikke. Ellers havde jeg vel været afskåret fra at give Dem denne beretning.

Merzeburg var borte.

På tilbagevejen passerede vi påny Merzeburg. Da var den udraderet af landkortet. Uigenkaldeligt udraderet. Fra samme tur erindrer jeg, at 1.000 til 1.500 engelske flyvere drøned ind over os — på vej til Berlin eller et andet sted. Vi kastede os ned, og pludselig så vi til vor rædsel, at de droppede en mængde ned over os.

Det viste sig at være sølvpapirstrimler. Ufarlige strimler, som de kun kastede for at forvirre radar-skærmene!

Men selvfølgelig kunne det lige så godt have været bomber.

Var vi bange? Ja, naturligvis var vi bange. Vi var rystende angst. Så tænkte vi på, hvordan staklerne i lejrene havde det — og fortsatte!

Nye luftangreb.

Vi nåede til Friederichsruhe med vore pakker. De var stadig i behold. Vi holdt ved banegården, og så satte et nyt luftangreb ind. Vi blev i dækning ved et af pakhusene. En af vore vognmænd styrtede mod et beskyttelsesrum. Han nåede lige indenfor, da døren smækkede i. En tysker løb efter ham . . . han løb mod den lukkede dør, og dér blev han bogstaveligt talt naglet til døren af en serie af kugler. Mange, utroligt mange blev dræbt og såret. Men vi kunne fortsætte uden tab.

Under den fortsatte kørsel løb en af vore vogne løbsk ned ad en bakke. En udaset tysk soldat nåede ikke at springe til side. Han blev dræbt på stedet. Der blev stort postyr. Nogen råbte, at det var mord, og politiet blev tilkaldt. De tog meget alvorligt på sagen.

Ligegyldigt, hvor man bliver dræbt.

Men så greb en tysk kaptajn ind. Han kommanderede politiet til at forføje sig bort.

— Det var et uheld, sagde han. Kort og godt et uheld. Og forøvrigt er vi på vej til fronten. Det kan vel være ligegyldigt, om manden bliver

dræbt her — eller derude. Han pegede sigende mod fronten.

Vi fik lov til at fortsætte — uden at høre mere til uheldet.

Det hastede ikke.

Det næste, der skete, var, at et af vore hjul brød sammen under en af vognene. En tysk jeep med en officer kom til stede, og da han så, hvad der var sket, sagde han beredvilligt: — I kan få et af mine hjul. Vi så, at han ikke havde reservehjul, og det havde vi jo heller ikke selv.

— Men hvad vil De da gøre, spurgte jeg.

— Hvad jeg vil gøre, svarede tyskeren og lo over hele hovedet. Jeg vil tage det hjul, der er brudt sammen!

— Så kan De jo ikke komme længere!

— Nej, Gud være lovet, svarede tyskeren. Jeg er på vej til østfronten, og der kan jeg tidsnok komme. Kør De bare med mit hjul.

Vi takkede ham for venligheden — og kørte på hans hjul.

Så nåede vi en lejr med danske og norske fanger. Uden vanskeligheder slap vi ind med vore pakker, og alt mens fangerne læssede af, lod vi radioerne i samtlige biler være indstil-

let på London. Fangerne lyttede — og var glade.

Den officielle rapport om det samme.

Men hvad sagde løjtnant H. Reedtz Funders officielle rapport om alle disse oplevelser. Den har til overskrift: „Autorejse nr. 36 til Dreiberger, Bützow, Ravensbrück og Sachsenhausen. 12/3—21/3 1945. Leder: løjtnant H. Reedtz Funder“.

I rapporten hedder det:

„Rejsen foretoges med tre fiskebiler, Æ 959, som jeg kørte med, samt Z 6826 og Z 6532.

Afg. mandag den 12/3 fra København kl. 17,30. Ankom til Korsør kl. 21,00, hvor fru Høyer, Korsør Røde Kors-afd., bespiste os og skaffede logi. Tirsdag den 13/3 skulle vi med færgen kl. 10,37, men den var rekvideret til flygtninge, så vi kom først over kl. 16,15. Vi kom til Odense kl. 19,00, hvor jeg måtte lade Z 6826 og Z 6532 reparere. Fortsatte personlig næste morgen med Æ 959 til Padborg for at ordne formaliteter. Kl. 15,30 var alle vogne samlede i Kruså. Toldbehandlingen var tilendebragt kl. 20,00, hvorefter vi gik tilbage til den danske side af grænsen

Neuengammefanger i lejren umiddelbart før hjemsendelsen med de hvide busser.

for overnatning. Fortsatte næste morgen. Hamburg passeredes kl. 17,00. Her delte jeg kolonnen, så Z 6826 kørte direkte til Neustrelitz, Z 6532 til Nassenheide, 7 km fra Oranienburg, mens jeg selv med Æ 959 kørte til Dreibergen. Ankom til Dreibergen den 16/3 kl. 10,30. Aflevering af pakker: ingen vanskelighed. Det varede en time, hvorefter vi kørte til Neustrelitz — en tur på 200 km. Vi ankom først kl. 18,30 — forsinket i tre timer, fordi vi havde flygtningestrøm hele vejen. Få intet tidspunkt var 200 meter vej fri for flygtninge på hele strækningen“.

På jagt efter udekommandoer.

Rapporten fortsætter:

„Lørdag 17/3 kørte vi fra Neustrelitz til Ravensbrück, hvortil vi ankom kl. 10,30. Herfra kørte vi kl. 13,15 til Fürstenberg. Efter mange forgæves forespørgsler blev jeg henvist til Behrends Mühle, en fabrik i Fürstenberg, hvor der også skulle være danskere. Her var ganske rigtigt en enkelt polak, men i den befandt sig kun 27 polakker, der udgjorde et arbejdskommando fra Stalag 2 A, og ved deres hjælp lykkedes det mig endelig at få opklaret, at Stalag 3 B lå — elier måske rettere havde ligget — i Fürstenberg an der Oder. Efter telefonisk forhandling med chefen for fangelejrene i Fürstenbergafsnittet blev det besluttet, at forsendelserne skulle afleveres i Stalag 2 A's hovedkvarter i Neu Brandenburg.

De kasser, jeg havde fået med — ud over, hvad der var opgivet i papirerne — afleverede jeg straks til polakkerne, som var i en elendig forfatning. Jeg fandt også franskmænd blandt krigsfangerne i Fürstenberg. Dem kunne jeg også hjælpe. Hverken polakker eller franskmænd havde fået pakker noget sted fra i tre måneder.

I Seilershof var restauranterne overfyldt, og intet sted kunne vi få mad, men en Frau Krüger, udbombet fra Berlin, der boede i en 1½ værelse med 5 små børn, tilbød at lave mad til os. Natten tilbragte vi på vognene, da der ikke var logi at opdrive.

Oranienburg brændte.

Søndag den 18/3 kl. 7,00 startede vi fra Seilershof og nåede Nassenheide, hvor den tredje vogn ventede kl. 8,00. Da Oranienburg havde været udsat for svært angreb 16/3, og man endnu kunne se brande derinde fra, besluttede jeg mig til at lade de øvrige vogne blive i Nassenheide, mens jeg med Z 6532 kørte ind til toldstedet i Oranienburg for at få tolderne med ud til vognene. Det var heldigt, for gaderne var fyldt med murbrokker, og flere steder var der store bombekrater midt i gaderne. Toldbygningen var ødelagt — bagsiden af huset var styrtet sammen, og vindueskarmene lå endnu inde på skrivebordene.

Toldforvalteren, en mand på 65 år, var ved at rydde op, og han var rygende nervøs. Han havde ingen mad, og jeg gav ham en pakke levnedsmidler, mod at han udfærdigede papirerne på mine vogne ubeset. Mens han udførte arbejdet, gav han mig den oplysning, at der endnu lå 25 ueksploderede bomber ca. 50 meter fra huset. Netop som han var ved at være færdig med papirerne, kom der ny luftalarm. Jeg snuppede papirerne ud af hånden på ham og sprang til vognen, hvorefter vi kørte alt, hvad vi kunne til Nassenheide igen.

Så kom den første bølge bombemaskiner, og nye fulgte efter. Bombningen varede i to timer, og det gik ud over både Berlin og Oranienburg. I vore radioer i bilerne hørte vi, at luftalarmen var afblæst, og vi kørte derefter omgående til Sachsenhausen. Aflæsningen varede i to timer, hvorefter jeg kørte tilbage til Nassenheide. Derfra fortsatte jeg med Z 6826 til Neu Brandenburg, og jeg lod Æ 959 og Z 6532 fortsætte til Berlin og derfra videre til Harzen. Pakkeafleveringen i Neu Brandenburg var programmæssig. Tirsdag den 20/3 nåede vi grænsen kl. 16,00.“

Forholdene i lejrene.

Rapporten slutter:

„Om lejrene kan meddeles:

Dreibergen.

Modtagelsen var elskværdig, og jeg modtog de ønskede oplysninger. Det viste sig, at O. W. var straffefange

og derfor ikke måtte modtage pakke. Pakkens indhold fordeltes mellem 6 andre fanger, der havde været sammen med O. W. Jeg modtog sædvanlige kvitteringer for pakkerne.

Ravensbrück.

Der er sket en mærkbar forandring på det sidste. Da jeg ankom til lejren meddeltes, at sturmbahnführer Suhren, lejrchefen, ønskede at tale med mig. Jeg blev ført til et fornemt modtagelsesværelse. Han spurgte mig om, hvilke oplysninger, vi søgte, og han gav straks ordrer til, at de blev fremskaffet til mig. Pakkerne blev hurtigt og uden vanskeligheder afleveret. Jeg fik de ønskede oplysninger og de sædvanlige kvitteringer.

Sachsenhausen.

Vi blev høfligt modtaget. Der kom straks nordmænd, som skulle læse af. I en samtale med den norske tillidsmand kunne jeg forstå, at en del norske og danske fanger er overflyttet til Neuengamme, men det var umuligt at få præcise oplysninger. Lejrchefen var ikke til stede. Kvittering for pakkerne blev givet af den norske og den danske tillidsmand.

sign. Reedtz Funder.“

Ikke skrive for meget.

Ved læsningen af den meget nøjterne rapport må man hele tiden betænke, at det var på et vanskeligt tidspunkt af krigen. Man skulle ikke nedskrive mere, end besættelsesmagten evt. kunne tåle at læse. De bluffnumre, der ofte var nødvendige for at komme ind i lejrene, kunne slet ikke omtales i rapporten, og det samme var tilfældet med meddelelsen fra fanger til pårørende — eller fra pårørende til fanger. Det gjaldt altid om at sige m i n d s t muligt, og under alle omstændigheder undgå alt, som eventuelt kunne skade et fortsat arbejde.

På dette tidspunkt af krigen stod det helt klart, at en stor del af fangerne ville gå til grunde i de tyske lejre, såfremt pakkedelingen ikke kunne gennemføres.

Da 36 urner bragtes hjem.

Ved en bestemt lejlighed i Buchenwald i november-december 1944 kom

lejrkommandanten til at nævne, at han havde 36 urner med asken efter faldne danske. Lejrkommandanten havde den opfattelse, at disse urner måtte transporteres til Danmark.

Vi tilbød omgående at tage dem med hjem. Men lejrkommandanten forlangte, at urnerne blev afleveret hos Gestapo på Shellhuset, og det var naturligvis en streg i regningen for os. Men i første omgang gjaldt det om at få dem med hjem.

Lejrkommandanten skrev et brev, som sammen med urnerne skulle afleveres på Shellhuset. Det var sandsynligvis en liste over, hvem de døde var, men der stod dog navn på hver eneste urne.

Vi kunne ikke transportere disse urner hjem, så de faldne fik den sidste ære, de fortjente. Vi havde kun mulighed for at anbringe urnerne i en trækasse på en af vore lastbiler. Den pågældende bil førtes af en civilforsvarsmand.

Da vi endelig nåede hjem, husker jeg, at vi parkerede bilen med urnerne i Amaliegade natten over. Men hvad skulle vi gøre?

Hele vejen spekulerede vi på, hvad vi skulle gøre for, at familierne kunne få urnerne. Vi var nervøse for at aflevere dem på Shellhuset, fordi vi derved risikerede, at familierne aldrig fik dem udleveret. Noget sådant ville være utilgiveligt.

Udleverede urnerne til familierne.

Dagen efter hjemkomsten til København gik vi derfor omgående i aktivitet. Vi fandt de afdødes adresser frem, og så afleverede vi uden videre urnerne til hver enkelt. Vi bad de forskellige om at sørge for en begravelse omgående, og så vidt muligt i stilhed.

Tyskerne blev rasende.

Da alle begravelserne var overstået, tog jeg mit brev fra lejrkommandanten i Buchenwald og kørte på Shellhuset med det.

Tyskerne gennemlæste brevet, og derefter sagde de: — Det er jo uommærket. Lad os så få urnerne!

— Urnerne, svarede jeg. Dem har jeg da afleveret til familierne, og så vidt jeg ved, har de forlængst sørget for begravelserne.

Oplysningen foranledigede et komplet hysterisk raserianfald.

— Det var da meningen, at jeg skulle det, var det ikke? spurgte jeg som det mest uskyldige menneske i verden. Sådan havde jeg dog forstået mine ordrer. Jeg har naturligvis intet gjort, som jeg ikke troede var korrekt, fortsatte jeg. Hvis det havde været tilfældet, kan De da nok se, at jeg ikke havde turdet komme her med brevet.

Tyskerne rasede hysterisk videre.

De hævdede, at mine ordrer lød på, at urnerne skulle afleveres på Shellhuset.

— Det er jeg ulykkelig over, fortsatte jeg. Jeg troede netop, at jeg havde gjort det så godt. Det hele må stamme fra en sproglig misforståelse. Jeg beklager meget, at jeg ikke forstår tysk så godt.

„Die dummen Dänen“.

Men hvad skulle tyskerne gøre? Begravelserne var jo forlængst overstået. Og de kunne jo ikke modbevise, at det hele kunne skyldes en sproglig misforståelse. Vi spillede atter på, at forbindelsen mellem koncentrationslejren og Gestapo ikke var så god, at nogen nærmere undersøgelse blev sat i gang.

Det viste sig at holde stik.

Tyskerne skældte mig hæder og ære fra.

Brødbetyngtet modtog jeg hele omgangen. Da de endelig holdt en pause, smilede jeg forlegent til dem og sagde:

— Jeg forstår slet ikke, hvad jeg

Kammeraternes Hjælpefond er de raske kammeraters hilsen til de syge

Mærkaterne fra Kammeraternes Hjælpefond kan fås gennem kontoret, St. Kanikestræde 10, K.

Giro 780.

har gjort galt. Har jeg ikke handlet helt korrekt? Jeg kom da på Shellhuset med brevet, som jeg havde fået ordre til!

— Har jeg ikke gjort Dem en tjeneste ved at komme med brevet, spurgte jeg uskyldigt videre.

Tyskerne rystede hjælpeløst opgivende på hovedet og brølede:

— Gå ad helvede til!

Og det gjorde jeg. Mit mål var nemlig en ny koncentrationslejr, hvor vi skulle forsøge at hjælpe.

HANS FOSMARK.

Næste artikel:

Den store dag oprandt, da fangestrømmen begyndte at gå hjemad. Underet var sket!

ERSTATNINGERNE I NORGE

Det vesttyske beløb er nu fordelt, men ganske få sager venter på en afslutning.

Som bekendt har Vesttyskland udbetalt 100 mill. kr. i bod til nordmænd, der under den nazistiske okkupation af landet led under umenneskelig politisk forfølgelse.

Dertil kom et beløb, som Stortinget ydede til ikke-nordmænd, der kom i Gestapos klør på grund af patriotisk arbejde.

Arbejdet med fordelingen af erstatningsbeløbet er nu afsluttet. I sidste omgang fordeltes 15 millioner kroner til ex-fanger, der var blevet invalider som følge af fangenskab i de nazistiske fængsler eller fangelejre. Desuden til enker efter fanger, der døde under indespærringen eller som følge deraf.

Der er dog endnu ganske få sager tilbage.

☆

WASS-MØLLER ER DØD

Kriminalassistent Wass-Møller — vor hovedtillidsmand i de tyske lejre — er død, og vi bør i ærbødighed dvæle et øjeblik ved hans minde.

Det mest karakteristiske ved Wass-Møller var hans selvudslettende beskedenhed, og i relation til dette er der sikkert mange, selv blandt de tidligere fanger, der ikke har kendskab til Wass-Møllers store betydning for os ved forhandlinger og henvendelser til lejrenes ledelser. Ret hurtigt fandt disse ud af at betegne

ham som vor „Hauptvertrauensmann“, og hans store sproggeni, stoiske ro og menneskelige indsigt gjorde ham til en værdig repræsentant for dansk politi.

Som en ganske naturlig ting blev Wass-Møller indvalgt i Buchenwald-klubbens første bestyrelse, og med interesse og saglighed beklædte han denne post til sin død.

For få år tilbage indhentede ulykken Wass-Møller, idet han mistede sin hustru efter et ulykkestilfælde, der medførte et for hende langt og for ham deprimerende sygeleje. Vi, der lejlighedsvis mødtes med Wass-Møller, anede hans ensomhed, og med en vis beklemmelse må man erkende, hvor lidt vi mennesker er for hinanden. Vor sidste lejlighed til at glæde ham fandt sted på hans 70 års fødselsdag, som han beklageligvis måtte fejre på hospitalet. Hans otium blev kort og pinefuldt, og i takt med den overhåndtagende sygdom voksede hans vægning ved at modtage besøg, og det lykkedes os ikke trods vore henvendelser at få adgang til ham, før dødsbudskabet nåede os.

Wass-Møller indskrev sig i beretningen omkring dansk politis deportation, men han indskrev sig også i vore hjerter, og vi vil i Buchenwald-klubben holde hans minde i ære.

S. Julsgaard Larsen.

Wass-Møller vil være „Pigtråd“s læsere bekendt bl. a. gennem en artikelserie om Buchenwald-lejren.

☆

14. JUNI 1962.

Til „Pigtråd“s redaktion.

Blot et par bemærkninger i anledning af interview'et med Hans Staub om katastrofen i Lübeckerbugten:

Når man så længe efter fortæller om selv begivenheder, der har brændt sig så dybt ind i ens erindring som krigens, kan det, selv om man bygger på dagbogsblade, ikke undgås, at der forekommer et par ukorrektheder, og det spiller heller ingen afgørende rolle. Men der er een ting, jeg må gøre opmærksom på, fordi den ikke bør være ukorrekt, når historien skrives, nemlig h v e m, der sænkede skibene i Lübecker-bugten den 2. og 3. maj 1945. Hans Staub siger i k k e,

at det var tyskerne. Han siger, at han har talt med en styrmand, der havde ordre til at sænke Cap Arcona og Thielbeck — men i en mellemrubrik står, at tyskerne sænkede dem — som en fuldbyrdet kendsgerning.

Skibene Cap Arcona og Thielbeck blev sænket af Royal Airfors, der havde god grund til at tro, at det var troppetransportskibe. Men tyskerne ville have sænket dem, hvis ikke de engelske bombefly var kommet dem i forkøbet. Der var anbragt sprængstof ombord i begge skibe, derfor fik katastrofen det omfang, den fik. Antallet af dræbte kan næppe nøjagtigt fastslås, men efter hvad det har været muligt at konstatere, må tallet på fanger,

der dræbtes ved denne lejlighed, have været på 12.000—15.000.

Derimod blev skibet Der Deutsche aftenen før sænket af tyskerne, der lå med en mængde krigsskibe i bugten.

Jeg skal blot yderligere tilføje, selv om det har mindre interesse, at en af de omtalte flodlægttere nåede til Falster, hvor fangerne blev reddet.

— — —

Mine bemærkninger støtter jeg ikke blot på mine erindringer og noter fra den tid, men også på samtaler med nogle af de få overlevende samt på norsk og tysk materiale.

Med venlig hilsen

HELGE LARSEN.

ET UHYRE ER BORTE

Det meddeles nu, at Martin Bormann døde af kræft i Argentina for fire år siden.

To fæle uhyrer er med mellemrum dukket op i pressen, når der har været såkaldt „agurketid“. Det ene uhyre er søslangen i den skotske sø Loch Ness, og netop for tiden gøres der store anstrengelser for at finde dette uhyre een gang for alle, så man får klar besked om det.

Det andet uhyre er Hitlers stedfortræder, Martin Bormann. I knapt 20 år har der hersket uenighed om, hvorvidt han var død eller levende. På et vis tidspunkt meddeltes det, at han opholdt sig i „Den sydafrikanske Union“, men senere blev det påstået, at han befandt sig i Brasilien eller Argentina.

Af de to uhyrer vil vi så afgjort betragte Martin Bormann som det værste. Nu kan vi tage afsked med ham! Dygtige efterretningsfolk har fundet frem til, at han døde af kræft i Argentina i 1958. Såfremt han ikke var afgået ved en naturlig død, er der næppe tvivl om, at han ville have endt sine dage i en galge i Israel — hentet dertil på nøjagtig samme måde som Eichmann blev det. Israels efterretningstjeneste, som må siges at være helt utrolig effektiv, havde sporet hr. Bormann, og to gange var man på vej efter ham. Sidste gang

var det kræftsygdommen, der ene og alene var skyld i, at han ikke nåede at få en retfærdig straf.

Partimedlem nr. 60.508.

Alle de gamle, der sad i k-z-lejr, ved naturligvis, hvem Bormann er, og de kender sandsynligvis nogle af hans meriter, men det har ofte i den senere tid vist sig, at vi rundt om i hjemmene bliver læst af mange unge. Af hensyn til dem vil vi i denne „nekrolog“ præsentere hr. Bormann ganske kort: Han fødtes for 62 år siden, og allerede som ung blev han nazist — partimedlem hos Hitler nr. 60.508. Han blev for alvor optaget i inderkredsen hos Hitler, da han giftede sig med datteren af en af Hitlers nærmeste venner, major Walter Buch. Han begik sit første mord i 1923. Senere begik han adskillige. I 1933 blev han stabschef hos Rudolf Hess. I 1941 udnævntes han til chef for partikancelliet. I 1943 blev han Hitlers sekretær, og året efter organiserede han Volkssturm. Allerede i 1936 førte han tilsyn med forskellige k-z-lejre. „Slagteren fra Auschwitz, Rudolf Höss, fortæller f. eks. i sin bog, at Bormann kom på inspektion i 1936. Da fandt han, at Auschwitz

var „alt for pæn en lejr“. Efter at Hess var flygtet til England, blev Bormann Hitlers stedfortræder — og meget indflydelsesrig. Bormann var med i bunkeren, da Hitler og Eva Braun begik selvmord. Man så ham flygte mellem sønderskudte huse og kæmpende tanks. I 1946 blev Bormann dødsdømt in absentia for „grusomheder mod menneskeheden“.

Jagten på Bormann.

Men Bormann var virkelig sluppet bort fra Berlin. Det lykkedes ham at komme til Argentina.

Israels efterretningstjeneste fandt ham derovre første gang i 1952. Han gik da under navnet „José Possea“, og han havde erhvervet sig et pas på dette navn. Passet var udstedt af en af de højerestående officerer i Perons hemmelige politi, Ante Pavelic. Bormann tog bopæl i Salvador, og netop som Israels efterretningstjeneste var ved at have organiseret „en lille flyrejse“ for Bormann til Israel — på samme måde som det senere skete for Eichmann — forsvandt Bormann sporløst. Senere fandt man ham i Argentina, og han blev nøje fulgt fra det ene sted til det andet. Man ventede stadig på en lejlighed til den „lille flyvetur til Israel“. Netop som det påny var ved at være i orden, blev Bormann syg og indlagt på en klinik i den lille by Bariloche. Nogle måneder senere døde han af kræft.

Man fik vished.

Efterretningsfolkene ville naturligvis gerne være hundrede procent sikre på, at det nu også var Bormann, der var død, og det blev man, da argentinske myndigheder fremlagde fingeraftryk af den døde „José Possea“. Både den israelske efterretningstjeneste og Skotland Yard var i stand til at fastslå, at disse fingeraftryk stammede fra Martin Bormann.

„Jawohl-skrigende nikkedukke“.

Det mærkelige ved Martin Bormann er, at ingen af nazismens slyngler havde eet eneste godt ord at sige om ham. Såvel under Nürnbergprocessen — som i en række andre tilsvarende processer, hvor k-z-lejrche-

Martin Bormann — Hitlers stedfortræder — i en lidt mere fedladet tilstand end den, hvori de fleste fotografier viser ham.

fer har stået som anklagede — er Bormann blevet omtalt som „småtskåren, stupid, dårligt begavet o.s.v.“. Han beskæftigede sig altid med petisser, men for Hitler var han en storslået mand, der udmærkede sig ved altid at skribe et „Jawohl“, når „Der Führer“ havde befalet et eller andet, og han drog meget nøje omsorg for, at førerens ordrer blev fulgt helt til punkt og prikke. Selv Bormanns nærmeste venner kaldte ham en „Jawohl-skrigende nikkedukke“.

Bormann og mord.

Første gang, vi finder Bormann nævnt i tyske retsjournaler, er i forbindelse med et mord, Auschwitzkommandanten, Rudolf Höss, begik natten mellem 31. maj og 1. juni 1933. Bormann havde under et drikkelag været med til at afsige „dødsdommen“ over en folkeskolelærer, Kadow. Læreren blev først pisket halvt ihjel med knipler og grene, og derefter blev hans hals skåret over.

Da dette var sket, fandt Bormann det „utroligt morsomt“, at Höss sluttelig gav læreren to pistolskud i hovedet.

Såvel i slutningen af trediverne som i begyndelsen af fyrrerne konstaterede Bormann ved selvsyn, at Höss var blevet helt anderledes dygtig til at myrde, idet Bormann overværede nogle af masse-nedslagtningerne i Auschwitz, og Bormann kørte gladeligt en nat 600 kilometer for at se, hvor „interessant det gik til, når gashanerne åbnedes over flere hundrede jøder på een gang“. Det var SS-Oberführer Loritz, der åbnede for gashanerne. Bormann klappede ham bejstret på skulderen bag efter og sagde, at han ville rapportere til føreren om, hvor „dejligt et syn, det havde været“. Hans begejstrede brev til føreren om dette, blev fremlagt under Nürnbergprocessen.

Nu er dette uhyre borte. Som nævnt døde han af kræft for 4 år siden. Det burde have været i en galge!

H. F.

HAFNIA KONSERVES ¹/₈

W. MANNICHES EFTF.
ROSKILDE

VALD. EIVIL A/S
ROSKILDE

KINO
ROSKILDE

H. P. NIELSEN
ISENKRAM
ROSKILDE

C. C. M. OLSEN ¹/₈
BLAGARDSSTRÆDE 7
ROSKILDE - TLF. 439
BLIK - SANITET
VARME - OLIEFYR

I/S CARL RASMUSSEN
ISENKRAM
KALUNDBORG

**HEDEGÅRDENE OG OMEGNS
BRUGSFORENING**
ROSKILDE

POUL RASMUSSEN
SNEDKERMESTER
BORGERDIGET - ROSKILDE

ja ... HB er lige noget for Dem ...
Moderne butikker med billige
kvalitetsvarer ... og divi-
dende på alle køb.

HB
kvalitet

HJALMAR JOENSEN ¹/₈
PRAGS BOULEVARD 45
KØBENHAVN S.

ved **B. Mørch**
VESTERBROGADE 65 - KØBENHAVN V.
VÆRKTØJSMASKINER

ROSKILDE KONTANTFORRETNING ¹/₈

NORDISK TEGNEMASKINE INDUSTRI A/S
BOMPORTEN 1 - GENTOFTE

FOTO-EXPERTEN
ALGADE 34 - ROSKILDE

WANDEL-PETERSEN A/S
ROSKILDE

ERIK NIELSEN
Clermontgade 20 - Roskilde

**A/S ROSKILDE
TRICOTAGEFABRIK**

KRYSTALNATTEN PÅ „JÄGERSLUST“

SS'erne skånede intet, end ikke den smule undertøj, som to forgræmmede kvinder troede at have som skiftetøj, da de våde og forkomne bankede på i »Hjemmet« i Mariegade.

I nattøj og barfodet blev Wolf med prygl jaget over grænsen.

Tyveårs-dagen for den 9. november 1918 — den dag, da Fr. Ebert efter kejser Wilhelms abdicering overtog ledelsen som statsoverhoved — var i 1938 gået uden episoder. Heller ikke hos Gestapo, hvor jeg daglig skulle melde mig til kontrol, havde der været noget særligt at bemærke, som kunne tydes i retning af demonstrationer. SS'ernes motorcykeldrøn om natten vakte ikke synderlig opmærksomhed, thi det var efterhånden blevet noget helt tilvant, at SS gjorde nat til dag under de militære øvelser.

Det var endnu helt mørkt, da der i den tidlige morgenstund blev rusket i min dør. Det var ikke, som jeg næsten havde ventet, Gestapo, men derimod min mangeårige ven Peter Hansen, amtsforstander i Hanved. Ophidset og oprørt hviskede han, at motoriserede SS'ere om natten havde overfaldet Alexander Wolffs gård „Jägerslust“ og at de der havde huseret som de værste vandaler. Wolff selv var blevet jaget ud i det bare linned og ført bort. Fru Wolff og hendes 70-årige moder var blevet alvorligt mishandlet. Gårdens besæt-

ning brølede efter fodring; køerne var ikke blevet malket.

I Peter Hansens gig kørte vi til „Jägerslust“. Undervejs fortalte han, at landbrugsleverne ligeledes var blevet mishandlet og nu var flygtet, til dels kun iført nattøj. Kort efter at vi havde passeret jernbaneoverskæringen, steg jeg af og sneg mig forsigtigt langs buskene frem til „Jägerslust“.

En del naboer var mødt op i mellemtiden. Tavse tog man ødelæggelserne i øjesyn. Dyrene var i mellemtiden blevet tilset, køerne malket. Jeg kunne kun ganske stille tage den gamle fru Wolffs hånd — og jeg opdagede, at hendes håndryg bar blodige strimer!

Det altid velplejede hjem med dets værdifulde kunstskatte, skabe, borde og stole af den højeste kunsthistoriske værdi, de vidunderlige krystallysekroner, sølvtøj, porcelæn — alt var slået itu med næsten ubeskrivelig vildskab. Smykker var blevet kastet ud gennem de ituslåede vinduer; man så halskæder af guld og sølv hænge i trægrenene, som var det et orientalsk eventyr, man oplevede. Men dette var intet eventyr, det var den uhyggelige virkelighed i nazistaten. Dynerne var skåret itu, fjere dansede gennem stuerne. Jeg så et gammelt egeskab, hvis herlige udskæringer var hugget til ukendelighed med en økse. Stiltiende tog den gamle dame et stykke af en halskæde i hånden: Det havde været hendes brudegave —

Alexander Wolff var, hørte vi, af SS'erne blevet bragt til den danske grænse ved Ellund. I nattøj og barfodet blev han med prygl jaget over grænsen. Om morgenen den 10. november fandt en dansk grænsegendarms ham i en ynkværdig forfatning. Man bragte ham ført til Padborg og derfra til statshospitalet i Sønderborg. Her var han i sikkerhed for den bestialske hob SS-folk.

Om aftenen den 10. november bad to kulderystende, forgræmmede kvinder i gennemblødte klæder om husly hos Chr. Bøwadt i „Hjemmet“, i Mariegade. Bøwadt tog sig af dem. Det var den gamle fru Wolff og hendes svigerdatter. Efter at de var kommet lidt til hægterne, blev de vist ind i et værelse, hvor de kunne skifte tøj. De havde fået lov til at tage en pakke undertøj med fra gården, fortalte de. Men det viste sig, at de ikke havde regnet med SS'ernes grundighed, når det gjaldt at ødelægge. Da de to kvinder lukkede op for tøjet, faldt det fra hinanden, som var det sne. Det undertøj, som kvinderne møjsommeligt havde reddet og derefter gemt i et badekar, var af SS'erne blevet opdaget og overhældt med en ætsende syre — hvorefter man „storsindet“ gav kvinderne lov til at tage det med.

Det var SS'ere fra Husum, der havde gennemført ødelæggelserne på „Jägerslust“ — efter aftale med de flensborgske SS'ere, som til gengæld tog til Frederiksstad, hvor de rasede ud under ødelæggelsen af den der-værende jødiske synagoge.

Politiet blandede sig ikke ret meget i sagerne. De to kvinder måtte ganske vist ikke opholde sig på gården om natten, men mærkeligt nok fik de lov til at overnatte hos Bøwadt. Om dagen skulle de tilbage til gården med strengt pålæg om så snart som muligt at udbedre alle ødelæggelserne på egen bekostning. Levnedsmidler fra gården måtte de derimod ikke medtage om aftenen, når de vandrede til Flensborg. Godt var det at se, at naboer tog sig af dem; de bragte om aftenen levnedsmidler til „Hjemmet“; de kom med klæder, sommetider også med blomster. Alt som en stiltiende tak for de mange velgerninger, som de selv havde nydt godt af fra familien Wolffs side.

Hvorfor nu denne ødelæggelse af Wolffs hjem, af en gård, der var kendt som et mønsterbrug?

Ja, dels var overfaldet et led i den nazistiske „krystalnat“, der var indledningen til masse-tilintetgørelsen af jøderne i Nazityskland. Thi Wolff var jøde — og de landbrugslever, han oplærte i dyrkningen af jorden

ERIK FUGLSANG-MADSEN ^{A/S}

BIRKERØD

ERNST CHRISTENSEN BIRKERØD KONTANT- FORRETNING	A/S ISER KVETNY & SØNNERS STOLEFABRIK BIRKERØD
AAGE PABST Isenkram- Porcelæn - Udstyr HOVEDGADEN 40 - BIRKERØD	„AKA“ KAFFE
BECH & GALL BIRKERØD	AAKIRKEBY OG OMEGNS SPAREKASSE
JOHS. PETERSEN SLAGTERMESTER BISTRUPVEJ - BIRKERØD	AKTIESELSKABET HASLE BANK
I. L. RASMUSSEN HOVEDGADEN 30 - BIRKERØD	SPARE- OG LANEKASSEN FOR NIBE BY OG OMEGN
HANS CHR. PIHL BAGERMESTER SVANEKE	A/S J. PETERSENS BESLAGFABRIK NIBE
HOLBECKS FAJANCEFORRETNING AKTIESELSKAB ODENSE	NØRRESUNDBY SKOTØJSFABRIK v/ NIELS JACOBSEN & SØN
DISKONTOBANKEN I LØGSTØR	THINGGAARDS RUTEBILER THISTEDVEJ 119 - NR. SUNDBY
VEMB TEKSTILFABRIK A/S	CHR. KJÆRGAARD AKTIESELSKAB NØRRESUNDBY
HENRY O. PEDERSENS EFTF. KOLONIAL - SKIBSHANDEL NØRRESUNDBY	PEDER P. HEDEGAARD AKTIESELSKAB NØRRESUNDBY
MASKINFABRIKEN »LINDHOLM« NØRRESUNDBY	

og pasningen af dyrene, var unge jøder, der her dygtiggjorde sig til arbejdet i det ny fædreland Israel.

Da de to kvinder nødtorftigt havde bragt gården i orden igen, blev de tvunget til at sælge den for 60.000 mark. Til DNSAP, der aldrig betalte én penning af købesummen! Uden at kunne protestere blev de sendt til Berlin!

Det var i slutningen af januar 1939, man sidste gang så dem i „Hjemmet“. Man hørte aldrig mere til dem. Blandt dem, der måske ville kunne fortælle, hvorledes det gik dem efter „afrejsen“ fra Flensborg, er professor Heyde, alias dr. Sawade.

Heinrich Lienau.

Frihedsmuseum i Norge.

Hjemmefronten i Norge får nu det ønskede frihedsmuseum. Det bliver indrettet i „det dobbelte batteri og bindingsværkshus“ i nærheden af Gestapos henrettelsessted på Akershus.

Hjemmefronten vil samle og udstille autentiske genstande, billeder m. m., altsammen med henblik på at give et sandfærdigt billede af den norske modstandsbevægelse i årene 1940—45.

Initiativtagerne er en kreds af personer, som var med i hjemmefrontsorganisationerne.

Ordningen er truffet efter samråd med kommandanten på Akershus, generalmajor Ø. Dahl og andre interesserede. Den er godkendt af forsvarsdepartementet.

BØGER

Siegfried Lenz: „De skyldfris tid — de skyldiges tid“, oversat af Ivan Malinovski. Borgens billigbøger, 77 s., kr. 5,75.

Et drama om retstilstandene i et diktatur og i dettes afløser, skrevet af en ung tysker, opført herhjemme på Århus Teater og i radioen, desuden solgt til flere lande.

I en fængselscelle sidder ni gidsler, de mest uskyldige borgere, diktatoren, guvernøren, kunne finde. Deres opgave er at få en fange, der er an-

bragt i samme celle, og som har tilstået et attentatforsøg på guvernøren, til enten at angive sine medskyldige eller erklære sig villig til samarbejde med diktatoren. Så snart de ni har fuldført deres hverv, vil døren til friheden blive åbnet, men i mellemtiden vil de hverken få vådt eller tørt, ligesom de end ikke må lægge hånden på gitterdøren, og da en af dem gør det, lemlæstes hans fingre, så han senere i desperation skærer dem af sig.

Attentatmanden modstår alle overtalelsesforsøg, hans overbevisning forbyder ham det, og i virkeligheden kæmper han jo også for de ni og er lige så uskyldig som de, da det jo ikke er ham, der har fængslet dem, men guvernøren, der, ved evt. at overlade dommen og dens eksekvering til dem, selv kan retfærdiggøre sig for sine misgerninger — han har jo så ikke begået mere end de uskyldige.

Spændingen mellem de ni er intens, og de afslører alle deres karakter. Til sidst sejrer guvernøren, idet attentatmanden kvæles, af hvem ved ingen af dem uden den skyldige, men alle nyder deres sejr, friheden.

Fire år senere træffer vi de samme personer, undtagen den, der lemlæstede sig selv, han har begået selvmord. Situationen er en anden, da guvernøren er styrtet, og de otte er nu internerede, ganske vist under behageligere forhold end sidst, men også denne gang med en ubehagelig opgave: de skal finde ud af, hvem der kvalte „modstandsmanden“ for fire år siden.

Atter stærk spænding; mens genværsalver lyder, forsøger de at løse den stillede opgave, så dommeren, der er travlt optaget, måske kan slippe for det arbejde. Mistænksomheden har gode kår, enkeltheder fra det første fængselsophold dukker op, men også oplysninger om, at de mest ivrige for at bevise deres uskyld, på en eller anden måde har haft forbindelse med guvernøren og kredsen omkring ham, tvungne har de alle været — hvad skulle de ellers gøre?

Der filosoferes en del om skyld og uskyld, navnlig en af dem, en baron, er et filosofisk gemyt. Bomben sprin-

ger, da det erfares, at de ikke behøver at vente på dommeren, da han er en af de otte. En af dem, en jævn bonde, tager skylden på sig: han sov på vagten den nat, da kvæningen fandt sted. Han får dog ikke lejlighed til at sone sin „brøde“, da den, man mindst ventede det af, tager „skylden“ på sig ved at skyde sig — han døde af sin tvivl, da han ikke kunne tro på „tilståelsen“ — atter oplever de internerede, at fængselsdøren åbnes — de er „hjulpet til friheden“, men de kan ikke hjælpes til at være fri for skylden.

Et ræsonnerende drama, der næppe egner sig til ethvert teaterpublikum. Forlaget mener, at det er velegnet for amatørteater; den opfattelse kan jeg ikke tilslutte mig, det skal i hvert fald være amatører af sjældnen karat, men det er et interessant læsedrama, der sætter tanker i sving, ikke mindst hos dem, der har oplevet en „udrensning“ — dets problemer lever videre, og det er ikke det ringeste, der kan siges om et drama.

ERIK SONNE.

Kilder til modstandsbevægelsens historie, udgivet af Historielærerforeningen. Gyldendal. 200 s., kr. 17,00 indb.

Historielærerforeningen har med udgivelsen af denne bog, der først og fremmest er beregnet til undervisningen i gymnasiet, indlagt sig stor fortjeneste. Den bringer et rigt og omfattende kildemateriale: eksempler på indlæg i den illegale presse, meddelelser fra tyske myndigheder, korrespondance mellem ledelsen af modstandsarbejdet, altså „det anonyme Danmark“, og de allierede, sabotagen, etc. — en righoldighed af stof, ordnet og registreret på forbilledlig vis og med en instruktiv indledning om kildematerialet af dr. Jørgen Hæstrup, der sammen med historikerne Ole Barfoed, Leif Rasmussen og Hans Snitker Petersen står for udgivelsen.

Bogen er velegnet til under en lærers vejledning at føre unge ind i studiet og forståelsen af de fem år, og for ældre og mere modne en guldgrube til at genopfriske det, vi oplevede, og til at give forståelse af baggrunden derfor, så det hele sæt-

Ringkøbing

MISSIONSHOTEL

v/ E. HVIDBERG . TELEFONER 144 - 844

**M. NIELSENS
TØMMERHANDEL
TARM**

VAREINDKØBSFORENINGEN
v/ J. THORSTENSEN
ULFBORG

**RINGKØBING
TAPET- OG FÆRVEHANDEL**
NYGADE 19

DYEKJÆR & CHRISTENSEN
FISKEEKSPORT
RINGKØBING

G. BECH-HANSEN
Aut. Bur-Wain Forhdl.
RINGKØBING

HOBRO
KUL KOMPAGNI A/S

CENTRUM
HERRE- OG DRENGE-
EKKVIPERING
v/ C. ABILDGAARD
AARS

**DANSK HYDRAULIK
INDUSTRI — A/S**

JUELSMINDE

EMULSION A/S
PALSGAARD - JUELSMINDE

AKTIESELSKABET TARM BANK

I/S SØNDERMARKS MØBELFABRIK
SKJERNVEJ 12 - TARM

TARM OG OMEGNS SPAREKASSE

AKTIESELSKABET
BANKEN FOR AARS OG OMEGN

SPAREKASSEN FOR AARS OG OMEGN

BARRIT ANDELSMEJERI

GRENAA NY TØMMERHANDEL
BAKMANN & OLESEN

**GRENAA HAVNS
FISKEAUKTION**
S. MØLLER PEDERSEN

INGVARD HANSEN
SMEDEMESTER
NØRREGADE 1 - SKJERN

POUL M. CHRISTIANSEN
MURERMESTER
STOREGADE 58 - GRENAA

N. MØLLER THOMSEN
TRICOTAGEFABRIK
PARKALLE - SKJERN

FOLMER MORS A/S
TORVET 8 - GRENAA

ALKJÆRSIG TEGLVÆRK
SKJERN

JØRGEN SCHMIDT
KANIKEGADE 16 - GRENAA

»DAMPVASKERIET«
v/ J. HALTRUP
TLF. 524 - SKJERN

**SKJERN
SVINESLAGTERI**

**GULLANDERS
BOGTRYKKERI**
SKJERN

tes ind i den sammenhæng, man ikke altid var eller kunne være klar over. Man nikker genkendende til en del og griber ved gensynet af mangt og meget, der talte så stærkt til os, for eksempel Mogens Fogs første åbne brev.

Glad er man også for beretningen om jøde-transporterne over Sundet — det er ægte menneskelige dokumenter, som både unge og ældre har godt af at præsenteres for. Dog savner jeg i denne sammenhæng den tyske meddelelse om, at de danske soldater, der blev interneteret den 29. august, nu kunne løslades „efter at jøderne . . . ved de fra tysk side truffne forholdsregler er blevet udskilt af det offentlige liv og hindret i fortsat at forgifte atmosfæren af den danske befolkning“. Denne meddelelse viser i et skarpt glimt den

nazistiske ækelhed, og jeg ved af erfaring, at den griber de unges sind. Da hensigten med bogen er at give „et indblik i det materiale, som danner grundlaget for vor viden om den aktive danske modstandsbevægelse mod nazismen og den tyske besættelsesmagt i årene 1940—45, skulle der ikke være noget i vejen for i den givne sammenhæng at bringe denne officielle tyske meddelelse til det danske folk. — Dog, selvfølgelig beror det på et skøn, hvad der skal tages med, og vi modtager med taknemmelighed Historielærerforeningens bog, der hermed anbefales varmt til brug også uden for gymnasiet. Den vil i forbindelse med den tidligere anmeldte K. Savage: Den anden Verdenskrig give en solid viden om det verdensopgør, der også ramte Danmark.

ERIK SONNE.

for hængningen af Adolf Eichmann i Israel i sidste måned.

I dagens løb blev en 18-årig halvjødisk økonomistuderende slået ned af fire unge mennesker. De efterlod ham med hagekors på panden og den venstre kind.

7/7.

Skandale i Bonn

Vesttyskland øverste retslige anklager, Wolfgang Fränkel, vil på grund af sin fortid som dommer under Hitler-regimet blive afskediget fra sin post. Han blev indsat i sin stilling i marts i år, men blev efter østtyske anklager fornyligt suspenderet.

Umiddelbart efter de østtyske anklagers fremkomst blev der nedsat et tremandsudvalg med en repræsentant for hvert af de i Forbundsdagen repræsenterede partier til undersøgelse af Fränkels aktivitet i den nazistiske retsadministration. Udvalget er endnu ikke helt færdigt med sine undersøgelser, men på det foreliggende materiale har man kunnet skride til afskedigelsen.

Samtidig meddeles det, at ialt 143 dommere og jurister, der gjorde tjeneste i nazi-tiden, har bedt om deres afsked. Meddelelsen blev givet af den vesttyske justitsminister Wolfgang Stammberger.

Wolfgang Fränkel blev af sine foresatte i nazi-tiden betegnet som en strålende jurist. Han indtrådte i det nazistiske parti den 1. maj 1933 — kun få måneder efter, at Hitler var blevet udnævnt til rigskansler.

Den nazistiske ledelse i Kurhessen betegnede ham i 1936 som en overbevist tilhænger af den national-socialistiske bevægelse, »om hvis politiske troværdighed, der ikke kunne herske nogen tvivl.«

Da Fränkel overtog ombudet, blev han af justitsminister Stammberger betegnet som »en jurist af høj kvalitet«. Fränkel ville ikke tage mod instrukser, der ikke var i overensstemmelse med hans retsbevidsthed,« sagde den vesttyske justitsminister dengang. (DPA).

8/7.

15.000 politiske østzone-fanger.

Den vesttyske regering oplyste i aften, at antallet af politiske fanger i østtyske fængsler er steget til 15.000 — hvilket er en forøgelse på 6.000 siden den 24. maj.

Statssekretær i ministeriet for fællestyske anliggender, Franz Thedieck, fremsatte denne oplysning i en radiotale i aften. Nogle af disse fanger har siddet i fængsel i 15 år eller mere, sagde han.

10/7.

Fränkel vil nu blive fjernet.

Den vesttyske generalstatsadvokat Wolfgang Fränkel, hvis handlinger under krigen omsider er blevet trukket frem i søgelyset, vil i løbet af et par dage blive afskediget af Adenauer-regeringen, afslører højtstående autoritative kilder i Bonn.

Ifølge disse kilder vil justitsminister Stammberger på onsdag formelt anmode regeringen om at afskedige den 57-årige

Dagbogsblade

13/6.

Vesttysk politiovergreb mod fjernsyns-folk.

Politibetjente med pistolerne fremme arresterede anden pinsedag et fjernsyns-hold, der i byen Geldern forsøgte at få et interview med den tidligere SS-mand Wolfgang Otto, der af den kendte kommunist og fagforeningsleder Ernst Thälmanns enke er blevet udpeget som hendes mands morder. Otto blev for nyligt suspenderet fra sin post som skolelærer i Geldern, og der blev indledt en undersøgelse mod ham.

Under ledelse af Peter Schier-Gribovski havde teknikerne opstillet fjernsynskameraer uden for Ottos hjem, og han var selv på vej op til huset, da politiet greb ind. Det kom til en dramatisk episode, som fjernsynsfolkene imidlertid havde ånds nærværelse nok til at filme, således at udsendelsen kunne bringes på skærmen om aftenen. De arresterede journalister blev tilbageholdt på politistationen i over to timer.

Over for Nordrhein-Westfalens justitsminister, Josef-Hermann Dufhues, nedlagde Schier-Gribovski senere protest og modtog en undskyldning for politiets overilede handling. Justitsministeren forklarede, at det var unge politifolk, som havde misforstået situationen. De mente, at det drejede sig om fjernsynsfolk fra østtyskland. Østtyske journalister er tidligere blevet arresteret, da de forsøgte

te at optage film i Geldern, hed det i justitsministerens forklaring.

SS-manden Otto blev allerede i 1947 af en amerikansk domstol idømt 20 års fængsel for krigsforbrydelser. Han blev imidlertid snart løsladt, og siden 1954 har han virket som skolelærer i Geldern.

Thälmanns enke, der bor i Østberlin, udpegede for nogen tid siden Otto og en anden SS-mand som sin mands mordere. Thälmann blev i 1944 myrdet i den nazistiske koncentrationslejr Buchenwald.

27/6.

Nazi-dommere vil ikke gå af

Ni af nazitidens dommere, der i dag beklæder dommerembeder ved underretsdomstole i Hamburg, har afvist en opfordring fra forbundsregeringen i Bonn til at træde frivilligt tilbage fra deres embeder, meddeltes det i aften.

Det drejer sig om ni af 25 dommere og offentlige anklagere, der har været genstand for undersøgelser siden 1960 på grund af deres virksomhed i Hitler-perioden.

Forbundsregeringens opfordring til dem til at træde tilbage afvises under påberøelse af den vesttyske forfatning, ifølge hvilken dommere udnævnes for livstid og ikke kan afskediges.

29/6.

Hagekors-terror i Buenos Aires

Buenos Aires' jødiske samfund gik i går i strejke som protest mod den senere tids antisemitiske voldshandlinger, der kulminerede med indbrændingen af hagekorset på en 19-årig piges bryst i sidste uge. Voldsmændene erklærede over for pigen, at behandlingen var som straf

Det levende Lys
ASP-HOLMBLAD

IVER CHRISTENSEN
VAADBINDERI A/S
SKAGEN

L. SCHULTZ
SKAGEN

CARLSEN & AAENS
VODBINDERI
SKAGEN

CHRISTENSEN & SØNNER
SÆBY

TAGE BERTELSEN
SÆBY

SÆBY JERNSTØBERI
OG MASKINFABRIK A/S

JALCO
AKTIESELSKAB
FREDERIKSHAVN

RAMBUSCH
ALT I ISENKRAM
FREDERIKSHAVN

SPAREKASSEN
FOR SKAGEN OG OMEGN

ROBERT LARSEN
VODBINDERI - SKAGEN

AKTIESELSKABET
FREDERIKSHAVN BANK

AKTIESELSKABET
SÆBY BANK

CHR. CHRISTENSENS MASKINABRIK
v/ **SV. ÅGE LARSEN & O. RATHJE**
SKAGEN

SPAREKASSEN FOR HIRTSHALS
OG OMEGN

ANDR. JENSEN & SØNNER
MASKINFABRIK - SKAGEN

ARNOLD HANSEN
TØMRER- OG SNEDKERMESTER
Asylgade 11 - Frederikshavn

WÆHRENS
RENSERI - VASKERI
Bovinsgade 9 - Frederikshavn

statsadvokat, efter at et forbundsudvalg gennem grundige undersøgelser har konstateret rigtigheden af de østtyske oplysninger om, at Fränkel under krigen var offentlig anklager ved nazi-standretten i Leipzig og i denne egenskab summarisk ændrede 34 straffearbejdsdomme til dødsdomme.

11/7.

Pilgrimsfærd til Dachau.

I juni afholdtes der i München en kongres for »Unionen af Europæiske Modstandsfolk«. Der var delegerede fra 11 forskellige lande. Det blev bl.a. besluttet at arrangere en samlet pilgrimsfærd til kz Dachau, hvor formålet var at forkynde for hele verden, at et »nyt« Europa kun kunne opstå på basis af modstand imod al totalitarisme — både den af i går og af i dag.

13/7.

Ny affære.

Politimester Wilhelm Vestring, Hamborg, fik i dag orlov fra sit arbejde på grund af mistanke om, at han har deltaget i henrettelser af jøder under nazistyrer. Vestring var fører for en politienhed, der først og fremmest skal have begået forbrydelser i Warszawas ghetto.

Et større antal politiembedsmænd i hele Vesttyskland skal være indblandet i denne sag, mener velunderrettede kilder i Hamborg. I Flensborg har en overbetjent indtil videre fået orlov. Det antages, at også han har hørt til politienheden.

14/7.

Yderligere 10 hamburgske politifolk under mistanke for krigsforbrydelser

Skandalen omkring den 54-årige politidirektør Wilhelm Vestring, der er blevet fritaget for tjeneste på grund af mistanke om, at han har deltaget i massehenrettelser af jøder, vil antagelig få konsekvenser for yderligere 10 hamburgske politifolk.

Indenrigssenator Helmut Schmidt erklærede i går, at der er iværksat undersøgelser mod politi-embedsmændene, der alle har stået under Vestrings kommando i sidste verdenskrig. Foreløbig er dog ingen af dem blevet suspenderet.

Vestring nægter energisk at have haft kendskab til de forbrydelser, han sigtes for. Ifølge det materiale, der er blevet indhentet af centralkontoret til opklaring af nazi-forbrydelser i Ludwigsburg, var han chef for et kompagni beredne politisoldater, der i 1943 måtte afgive to delinger til »likvidering« af ghettoen i byen Pinsk i Ukraine. Politisoldaterne skal ikke alene have været med til at afspærre området, men skal også have deltaget i henrettelsen af flere tusinde jøder.

»Jeg er uskyldig«

Vestring, der på daværende tidspunkt havde rang af kaptajn, har indrømmet, at

han har set nogle af sine politisoldater i Pinsk. Han hævder, at han intet kender til henrettelserne, endstige havde ansvaret for dem.

Den suspenderede politidirektør blev i 1937 medlem af det national-socialistiske parti, og i februar 1945 forfremmede Heinrich Himmler ham personligt til major og generalstabsofficer, efter at han havde gennemgået et kursus på »fører«-skolen i Berlin.

Siden 1946 har Vestring været tjenstgørende inden for det hamburgske politi, en overgang som leder af afdelingen for politiske sager, der bl.a. beskæftigede sig med alle nazi-forbrydelser!

Vestring blev allerede for tre dage siden præsenteret for det belastende materiale og blev af indenrigssenator Helmut Schmidt opfordret til at trække sig tilbage fra aktiv tjeneste. Han udbad sig dog 48 timers betænkningstid, og i går erklærede han, ikke at kunne følge henstillingen, fordi han dermed indirekte tilstod sig skyldig.

Større antal politifolk indblandet

På en pressekonference i går sagde indenrigssenator Schmidt, at et større antal politi-embedsmænd i hele Vesttyskland har været indblandet i tilsvarende sager, uden at de dog har haft mulighed for at undgå meddelagtighed i forbrydelserne. Tusinder af politifolk blev indkaldt til disse politi-enheder, der under krigen fik overladt de værste opgaver på østfronten.

»Centralkontor for naziforbrydelser« i Hamborg

De hamburgske justitsmyndigheder vil nu oprette et lignende centralkontor for naziforbrydelser som i Ludwigsburg for derigennem at finde frem til og afskedige politifolk, der har forset sig i nazitiden. Senatoren mente, at man burde give disse politi-embedsmænd en mulighed for at lade sig pensionere, før de falder for aldersgrænsen.

17/7.

Mindedes 17. juni-ofrene — arresteret.

I en teltlejr ved Zeesen i Østtyskland har man arresteret ti unge, fordi de havde holdt en mindefest for ofrene for arbejderopstanden den 17. juni 1953 og en diskussion om muren i Berlin.

De unge, der hører hjemme i forskellige sogne i Königswusterhausen kredsen, mødtes i teltlejren den 16. juni og havde ved lejrbalet holdt mindefest for ofrene for 17. juni-opstanden. I tilslutning hertil diskuterede de situationen i DDR og gav enstemmig udtryk for det standpunkt, at det er på høje tid, at muren og pigtråden i Berlin forsvinder.

En spion fra det hemmelige politi havde hørt, hvad de unge sagde, og den 17. juni om morgenen arriverede tolv mand fra folkepolitiet og arresterede elleve af de unge. De blev bragt til fængslet i Königswusterhausen, hvor de kom i for-

hør, og senere blev der foretaget husundersøgelser i de unges hjem i overværelse af de arresterede.

17/7.

Tysk Graurock-undersøgelse i København.

Kriminalkommissær Mahlow fra Vest-Berlin er i går kommet til København, hvor han i de kommende 14 dage skal foretage en række undersøgelser i Graurock-sagen. Han vil i sit arbejde få attachede en dansk kriminalassistent.

Det danske politis materiale i sagen var i forvejen tilstillet det vesttyske politi, men man har fra tysk side ønsket disse yderligere undersøgelser.

Den vest-berlinske politiråd Wilhelm Graurock blev den 11. marts anholdt og suspenderet fra sin stilling som vicepolitimester for Charlottenburg-distriktet, sigtet for meddelagtighed i nedskydningen af den danske politimand John Christian Falkenaa i København den 1. februar 1944. Senere blev Graurock igen løsladt, men undersøgelserne i sagen fortsættes.

18/7.

20. juli helligdag.

Årsdagen for det mislykkede attentat på Hitler den 20. juli 1944 skal gøres til national helligdag, mener organisationen af tyskere, som blev forfulgt under naziregimet.

Viceformanden for centralforbundet af tyske modstandsfolk, Karl Ibach, sagde i dag i Bonn, at mindehøjtidelighederne på årsdagen for attentatet for hvert år følges med større og større opmærksomhed over hele landet. Man vil derfor forsøge at få dagen erklæret for officiel helligdag.

19/7.

Modstandshistorien får central plads.

Med interesse har man på Næstved museum noteret, at skolernes museumsundervisning især samler sig omkring besættelsestidens historie. Modstands-historien har fået en central placering i museets opstillinger, og blandt skoleeleverne tiltrækker denne afdeling sig særlig opmærksomheden. Museumsundervisningen har fået en central placering i betydningsfuldt supplement til historeundervisningen.

21/7.

Oprørerne i Hitlers borg. Vesttyskland mindes ofrene fra 20. juli 1944.

I hele Vesttyskland mindedes man i dag ofrene for den mislykkede opstand mod Hitler for atten år siden.

Hovedpunktet var som sædvanlig det tidligere rigskrigsministerium i Bendlerstrasse i Berlin, i hvis gård bombekastaren oberst, grev von Stauffenberg og en række af de sammensvorne blev henrettet. Bendlerstrasse er i øvrigt i dagens

RØNNE MISSIONSHOTEL

BORNHOLMS ENESTE

TLF. 386

VIGGO GLISTRUP

RØNNE

AUTORISERET
EL-INSTALLATØR**WILLY LINDBERG**

ST. TORVEGADE 14 - RØNNE

MOTOR-CENTRET

ST. TORVEGADE 49 - RØNNE

BOLETTE

RØNNE

JOHN HINTZES ENKE A/S

RØNNE

A/S DANSK SHELL

RØNNE

B. M. M. F.

RØNNE

BORNHOLMS DAMPVASKERI

RØNNE

AAGE PEDERSEN A/S

STOREGADE 93 - RØNNE

JOHGUS KERAMIK

BORNHOLM

H. P. BLEM BIDSTRUP

ST. TORV - RØNNE

AKTIESELSKABET

DAMPSKIBSSELSKABET PÅ BORNHOLM AF 1866**B. F. MAGASINET**

RØNNE

FRYDENLUNDS BYGGEFORRETNING

RØNNE

DE BORNHOLMSKE ARBEJDERES BAGERI

RØNNE

AKTIESELSKABET

DANSK DAMMANN ASFALT

RØNNE

COLBERGS BOGHANDELv/ EDM. ANDERSEN
RØNNE**DANSK-SVENSK-STAAAL A/S**

RØNNE

HANS JENSENS EFTF.FISKEEXPORT
RØNNE**SIMON MADSEN**

RØNNE

H. C. RIDDERBORGSLAGTERFORRETNING
ØSTERGADE 30 - RØNNE**A. ESPERSEN A/S**

RØNNE

anledning blevet omdøbt til Stauffenbergstrasse. Forbundsværnet havde sendt et detachement til Berlin, dog var soldaterne i civil af hensyn til firemagtsstatutten. General van Hoover nedlagde en krans ved mindesmærket.

I Bonn æredes forbundskansler Aदनauer de faldne fra den 20. juli 1944 og den række personligheder inden for den civile og militære modstandsbevægelse, som blev henrettet i dagene derefter på en så grusom måde på Hitlers personlige ordre. Kansleren nedlagde en krans ved monumentet i Hofgarten. Medlemmer af forbundsværnet og repræsentanter fra modstandsbevægelsen stod æresvag.

I Frankfurt afslørede Hessens ministerpræsident, dr. Zinn, et mindesmærke for nationalsocialismens ofre.

24/7.

Dr. Heyde tiltales for 100.000 mord

Anklageren i landet Hessen, generalstatsadvokat Bauer, rejste i går formel sigtelse for mord på mindst 100.000 mennesker mod lægen dr. Werner Heyde, der var leder af nazitidens systematiske »medlidenhedsdrab« på åndssvage og sindslidende.

Dette såkaldte euthanasi-program, hvis hensigt det var at rense det tyske folkelegeme for underlødige individer, menes at have ført til drab på i alt omkring 200.000 personer.

Samtidig er der blevet rejst lignende sigtelser mod to læger, som var Heydes medarbejdere, Gerhard Bogne og Hans Hefelmann. De sigtes for mord på henholdsvis 15.000 og 73.000 personer.

Dr. Werner Heyde og de to andre læger gøres direkte ansvarlige for udvælgelsen af de patienter, som skulle aflives.

Efter Tysklands nederlag lykkedes det som tidligere nævnt Werner Heyde at flygte fra en amerikansk fangelejr, inden han kunne blive stillet for krigsforbryderdomstolen i Nürnberg.

Han gemte sig i Nordtyskland som landarbejder, men genoptog i 1949 sin lægegerning og bosatte sig i Flensborg under det påtagne navn Fritz Sawade. Det lykkedes ham at holde sig klar af retsforfølgelser lige til 1959. Da politiet kom, flygtede han efter at være blevet advaret om den forestående arrestation.

Han nægter sig skyldig

Undersøgelser af omstændighederne omkring Heydes held til at holde sig skjult i så mange år har afsløret, at mindst 18 dømmere og læger i landet Slesvig-Holsten havde været klar over, hvem det var, der gemte sig under navnet Sawade.

Takket være højtstående embedsmænds tavshed om Heydes virkelige identitet kunne nazi-forbryderen tilmed føre en ret komfortabel tilværelse, skønt han var eftersøgt af politiet. Han var beskæftiget som psykologisk konsulent ved domstolene i Flensborg og Slesvig.

Siden Heyde blev arresteret i 1959 i Hessen har anklagemyndighederne der

arbejdet ihærdigt på at samle materiale mod ham, og det er lykkedes at fremskaffe så mange dokumenter, at de sammen med selve anklageskriftet, der alene omfatter 833 sider, fylder en lille lastbil.

Heyde nægter sig skyldig i at have begået noget ulovligt.

1/8.

3 procent ønsker en ny Hitler.

Kun tre procent af den vesttyske befolkning ville stemme for en ny Hitler, fremgår det af en opinionsundersøgelse foretaget af opinionsinstituttet Ennid i Bielefeld. 80 pct. af de adspurgte ville stemme nej til en sådan ny diktator, 16 pct. svarede »ved ikke«.

I 1957 foretoges en lignende undersøgelse. Dengang ville 15 pct. af vesttyskerne stemme for en ny Hitler.

5/8.

10.000 dollars til studier.

Kong Frederik har stillet 10.000 dollars til rådighed for studielegater til efterkommere efter frihedskæmpere. Kongen modtog beløbet i foråret, da den jødiske konference vedrørende erstatningskravene mod Vesttyskland fandt sted i København. En delegation fra konferencen overdrog kongen de 10.000 dollars som en tak for den danske konges og det danske folks hjælp til jøderne under krigen.

De 10.000 dollars er overdraget til rektor for Københavns universitet, professor Carl Iversen.

9/8.

Per Hækkerup sagde »nej tak«

Undervisningsminister Edo Osterlohs forslag om oprettelse af et dansk institut i Kiel i lighed med instituttet i Dortmund blev under det fortsatte dansk-tyske nabomøde på Tremsbüttel slot afvist af den socialdemokratiske folketingsgruppes formand, Per Hækkerup, der tillige er formand for Det danske Selskab. Per Hækkerup erklærede, at det næste institut, der ville blive oprettet, vil få hjemsted i et af udviklingslandene. Dersom man fandt det nødvendigt med yderligere et dansk institut i Vesttyskland, ville det blive oprettet i Sydtykland, således at man herfra også kunne »nå« Østrig, sagde Per Hækkerup.

Den kendte danske politiker, hvis evne til at sige ubehagelige ting uden fornærmelig undertone, er legendarisk, sagde endnu mere til undervisningsminister Osterloh, der havde talt om landet Slesvig-Holstens funktion som kulturbro mellem Danmark og Tyskland. Per Hækkerup svarede:

»I danske øjne er landet Slesvig-Holsten mindre en bro end et barriere, når det drejer sig om snævre kulturforbindelser mellem Danmark og Tyskland.« Heri kunne der, udtalte han, kun ganske langsomt hidføres en ændring.

Endvidere anså Per Hækkerup det for næppe gørligt at oprette et nord-europæisk akademi for voksen-uddannelse i

Sydslesvig eller Holsten. I de nordiske lande, der arbejder så snævert sammen, har man i over hundrede år forhandlet om oprettelsen af et sådant akademi, sagde Per Hækkerup. Endnu er man ikke nået til noget som helst konkret resultat!

Kulturminister Julius Bomholt gav sin tilslutning til Per Hækkerups tankegang ved at pointere, at man i stedet for oprettelsen af ny institutioner burde fremme »den organiske udvikling i det dansk-slesvig-holstenske sammenspil«. Bomholt nævnte den mulighed, at man kunne få danske deltagere til at overvære folkehøjskole-kursus på tyske højskoler i landet Slesvig-Holsten og omvendt. Endvidere tænkte han på en udveksling af lærere og elever og fortsættelsen af stævner som det på Tremsbüttel slot. Drøftelsen efter disse indlæg lod, hedder det i DPA's referat, erkende viljen til at overvinde misforståelser og modsætningsforhold. »Men udviklingen i retning mod naboforbindelser mellem Danmark og Slesvig-Holsten på det menneskelige og kulturelle område er en opgave på langt sigt — selv om det vidtgående er lykkedes at overvinde fortidens konflikter på det realpolitiske område«.

5/9.

Nazilederne undgik fængsel

To engelske naziledere vandt i går et par mindre sejre — i retssalen. Den ene, Colin Jordan, der ved underretten var blevet idømt to måneders fængsel for at have forårsaget optøjer ved et nazi-møde, blev pure frifundet ved appelretten. Han er skolelærer og leder »Det national-socialistiske parti«, det mest yderliggående af Englands tre fascistpartier.

Desuden fik hans tro følgesvend John Tyndall en straf på seks ugers fængsel ændret til en bøde på 10 pund, hvad der må siges at være billigt sluppet for at sige følgende på nazimødet: »I vort demokratiske samfund er jøden en giftig maddike, der mæsker sig på et lig, der er i en fremskreden tilstand af forfald.«

Appelretten fandt, at Colin Jordans tale, der også angreb jøderne, var »meget nær strengen, men lige netop ikke nok til at komme over den.« Derimod fandt man Tyndalls bemærkning hjemfalden til straf. Det var den, der bragte anti-fascistiske tilhørere i harmisk og således fremkaldte urolighederne.

8/9.

Anklaget for 26 mord.

I Stuttgart verserer for tiden en retssag mod den internationalt kendte trafikspert og byplanlægger, professor Kurt Leibbrand, der beskyldes for mord i mindst 26 og mordforsøg i mindst 5 tilfælde.

Under de tyske troppers tilbagetog fra Frankrig skal han den 21. august 1944 have givet ordre til at skyde 25 italienske arbejdere, der var i tysk tjeneste. Kort tid forinden var allerede en del andre italienere blevet skudt.

De gav det dyreste, de ejede, for vor frihed

Enkel mindehøjtidelighed i Randers ved navnetavlen på Nordre kirkegård for de døde gestapofanger.

En lille, stille flok mennesker samledes den 29. august på Nordre kirkegård for at mindes de gestapofanger, der aldrig vendte tilbage. Det er Landsforeningen Gestapofangerne, der står bag denne mindehøjtidelighed, og til stede var bl. a. repræsentanter for de forskellige hjemmевærn. Revisor E. Christiansen bød velkommen og gav så ordet til lederen af luftmeldekorpsset i Randers, sognerådsformand Jørgen Boje, Kristrup.

— Så står vi igen ved dette dystre minde, sagde Jørgen Boje bl. a. Det er snart 20 år siden, og nogle siger, at 20 år er lang tid — for lang tid. Men hvad er 20 år mod vor tusindårige historie? 20 år er dog lang tid, når det drejer sig om erindring. De

unge har ikke oplevet det, vi mindes, og de gamle begynder at glemme. Nogle har allerede glemt, fordi de vil glemme, og taler om tilgivelse og medmenneskelighed.

Men vi er heldigvis nogle få, der stadig mindes, fordi vi ved, at vi — forhåbentlig på fredelig vis — må hindre, at der bliver en næste gang.

Disse grave og denne navnetavle er et meget lille minde, en meget lille hæder, som vi har kunnet give dem, der aldrig vendte tilbage. Men vi siger dem en stille tak og et æret være deres minde. De gav det dyreste, de ejede, deres liv, for et frit Danmark, og det er nødvendigt, at vi stadig kæmper for at bevare friheden.

Efter kransenedlæggelsen lød en

trompetfanfare over den stille kirkegård, og så sang man „Altid frejdig, når du går“.

I anledning af, at det næste år er 20-års dagen for begivenhederne den 29. august 1943, skal der laves et større arrangement i forbindelse med mindehøjtideligheden.

☆

Udstilling fra Tjekoslovakiet.

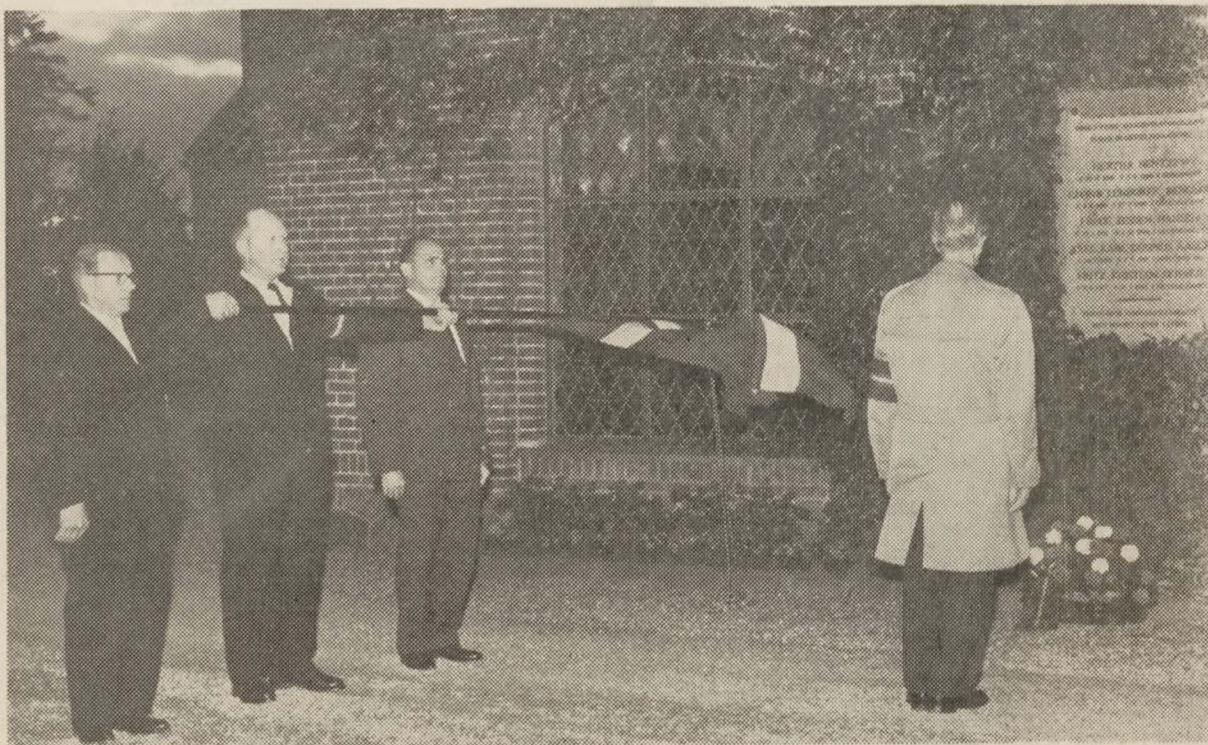
I Holberg-salen, St. Kannikestræde 10, afholdes i tiden 22.—31. oktober en udstilling af fotografier, der viser den tjekoslovakiske frihedskamp og livet i k-z-lejrene.

☆

Møde i Rendsborg.

Kammeraternes Hjælpefonds bestyrelse holder sit halvårige møde lørdag den 20. oktober i Rendsborg, idet man er inviteret til et kombineret møde og besøg hos næstformanden, general Fl. B. Larsen.

Man samles kl. 14 i Padborg og aflægger på vejen til Rendsborg et kort besøg i Slesvig domkirke og på Dannevirke.

Formanden for Randers-afdelingen af Landsforeningen Gestapofangerne, revisor E. Christiansen, nedlægger krans ved mindetavlen på kapellets mur. Til venstre fanevægten fra „Gestapofangerne“.